БҮГҮ ЧУРТТАРЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үнелезилетинген

1953 НОЯБРЬ 14 СУББОТА № 221 (2906)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

Сонгаарлатынмас сорулга чүл дээрге, эң чоокку 2—3 чылдарның дургузунда чоннуң эьт болгаш эьт продуктулары-биле, балык болгаш балык продуктулары-биле, саржаг-биле, чигир-биле, кондитер кылыглары-биле, консервалар-биле болгаш өске-даа продуктулар-биле хандырылгазын улуу-биле бедидери болур.

(ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның доктаалындан).

Колхозтарда учёт ажылын экижидер

Көдээ ажыл-агайның ниити көдүрлүүшкүнүнге болгаш колхозтарның организазы, ажыл-агайын улам быжыглаарынга үндезилээш, көдээ ажыл-агайның ажыл-ишчилериниң сонгаарладып болбас сорулгазы—чонга аъш-чемниң болгаш чиик үлетпүрге чиг эттиң элбекшилин бистиң чуртка тургузарын чедип алыры болур.

Колхозтарның ниити ажыл-агайын бүгү талалыг хөгжүдеринге болгаш айытынган сорулгаларны чедиишкинниг шиитпирлээринге шын тода тургускан учёт ажылы улуг рольдуг болур. Шын эки тургускан учёт—ажыл-агайның ниити байдалын көрүнчүк ышкаш көргүзүп, ол колхозта четпестерни өй-шаанда илередиринге болгаш узуткаарынга, база мал ажылын болгаш чер ажылын улам ынай көдүреринің перспективаларын баш бурунгаар көөрүнге колхозчуларга улуг дузаны бээр.

Учёт ажылын эки тургузарының аргалары колхоз бүрүзүнде бар. Колхозтарга мергежилдиг, бедик билиглиг санажылга ажылдакчызы кадрларны белеткээринге күрүне улуг дузаламчыны көргүзүп турар. Колхозтуң санакчызы—колхозчу кадрларның база бир эн чугула одуруунда турар. Санакчыга улуг болгаш эң харыысалгалыг ажылдың участогу болур учёт ажылын чорударын колхозчулар бүзүреп каан турар. Ынчангаш бисте санажылга ажылдакчыларын белеткээр дугайында айтырыг улуг сагыш салыышкынның илергейлээшкини-биле хүрээлетинген.

Колхозчу кадрларны белеткээр талазы-биле тускай школаларның болгаш курстарның, ооң иштинде учёт ажылдакчыларының калбак четкилери бистиң чуртта тургустунган. Бистиң областың Туран хоорайда санакчыларның бир чыл хуусаалыг школазы ажытынып, чыл бүрүде-ле 30 хире санакчыларны белеткеп үндүрүп турар. Санакчыларның билиг, мергежилин бедидериниң талазы-биле ийи ай хуусаалыг курстарны Кызылга чыл бүрүде эрттирип турар.

Бистиң обласка колхоз тургузуушкунунуң чылдарында көдээ ажыл-агый артельдеринге учёт ажылдарын эки чорудуп, боттарының ажыл херээнге мергежип турар хөй-хөй санакчылар өскен. Чижээ, Чөөн-Хемчик районда «Октябрь 30 чылы» колхозтуң санакчызы эш Тараканова колхозта акша-хөренгиниң, мал ажылының продуктуларының, материалдарның, күш-хүннериниң, ниитиниң малының учёдун үлегерлиг тургузуп, колхозчулар-биле болгаш организациялар-биле санажылганы шын чорударын хандырган, база колхозчу өнчү-хөренгиниң бүрүн камгалалы дээш, артельдиң организазы,ажыл-агыйын быжыглаары дээш чедиишкинниг демиселди чорудуп турар. Ол-ла районда «Коммунизмче орук» колхозтуң бухгалтери эш Кызыл-оол учёт ажылын база эки тургускан.

Колхозтарга учёт ажылдарын бүгү тала-биле үлегерлиг чорударының аргалары бар турда-ла, бистиң областың чамдык колхозтарында учёт ажылдары дендии сандаргай, салдынчак байдалда турар. Областың көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелелинден эгелээш районнарның, МТС-терниң удуртукчуларынга чедир колхозтарда учёт болгаш сан-хөө ажылын чурумчудуп эмгелээринге болур чогуур удуртулганы кошкадып, ол ажылда илеретинген четпестерни дүрген узуткаарынга шынгыы хемчеглерни албайн турары-биле бо чорук тайылбырлатынар-дыр.

Колхозтарга хынатынган, эки белеткелдиг санакчыларны шын шилип ап, оларны кижизидер ажылдарны СЭКП райкомнары, райкүүскомнар, районнарның көдээ ажыл-агый органнары, МТС-тер удуртукчулары болгаш колхозтар баштаар черлери кедергей четпес чорудуп турар. Колхозтарда санакчыларны ол ажылындан кайы хамаан чок үндүрер. киирер чоруктар дыка хөй. Колхозтар санакчыларын колхозчуларның ниити хуралының бадылаары-биле ажылга томуйлаар ужурунда колхоз баштаар чери санакчыны ажылындан кайы хамаан чок үндүрер эрге чок. Ону чүгле районнуң көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелелиниң сүмези-биле артель кежигүннериниң ниити хуралының шиитпири-биле ажылындан үндүрүп болур. Бо айтыышкынны элээн хөй колхозтар күүсетпейн турар. Чижээ, Бии-Хемниң «Тиилелге», Улуг-хемниң Мичурин аттыг, Чаа-Хөлдүн Сталин аттыг колхозтары 1953 чылдың баштайгы чартыында 2—2 санакчыны солааннар. Ооң уламындан сан-хөөнүн, күш-ажылдың, көдээ ажыл-агый продуктуларының учёду сандаргай байдалда турар. Тес-Хем районда Ленин аттыг колхозтуң учёт ажылының четпезинден 3237 рубль самчыгдатынган болгаш 88 баш хой, өшкү ис чок барган. Ол ышкаш Таңды районда Калинин аттыг колхозта учёт ажылының сандаргайы-биле 30 баш мыйыстыг бода мал, 86 баш хой самчыгдатынган. Ындыг четпестер хөй.

Учёт ажылынга мындыг хамаарылга, хайгаарал чок чорук колхозчу байлакты камгалаарынга болгаш көвүдедиринге арганы бербейн турары билдингир.

Колхозтарда учёт болгаш отчёт ажылдарын удуртурун үндезини-биле экижиткен турар ужурлуг. Артель бүрүзүнге—конторага, складтарга, бригадаларга, мал ажылының фермаларынга, дузалаар ажылагыйга колхозчу учёттуң болгаш отчёттуң доктааткан чурум ёзугаар бүгү депторлери болгаш өске-даа документилери ыяавыла турарын санакчы бүрүзү чедип алыр херек. Акша-хөренгиниң, малдың, мал ажылының продуктуларының, мал чемнериниң, дүжүттүң болгаш күш-хүннериниң учёдун болгаш отчёдун организастаарынга онза кичээнгейни салыр, чүге дээрге, ам колхозтарның отчёт-сонгулдалыг хуралдарынга үлегерлиг белеткениниң ажылы чоруп турар болгай. Артельдиң хөренгизинден чаңгыс-даа копеек бүрүзү, килограмм тараа бүрүзү—колхозтуң бүгү байлаа колхозтарның ниити ажылагыйын хөгжүдериниң, база колхозчуларның материалдыг чаагай амыдыралын бедидериниң сонуургалынга тода санатынып, шын ажыглатынган турар ужурлуг.

Районнарның көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелели болунуң инструктор-бухгалтер аппарадынын күжү-биле колхоз бүрүзүнүн учёт болгаш сан-хөө ажылының байдалын чылдың дургузунда ийиден эвээш эвес агар хыналданы болгаш бирден эвээш эвес документалдыг ревизияны чорудар хүлээлгелиг. Районнарның партия комитеттери, райкүүскомнар, көдээ ажыл-агый органнары колхоз бүрүзүнде учёт болгаш отчёт ажылын кыска хуусаада экижидип, колхозтарның отчёт-сонгулда хуралдарынга эки белеткелдиг үлегерлиг ужуражырын чедип алыр. Оон-биле чергелештир колхозтарның ревизия комиссияларының ажылын идепкейжидери чугула.

Шын организастаан учёт болгаш контроль—колхозтарның ниити ажыл-агыйының бүгү адырларын улам ынай чечектелдиреринин эн чугула үндезини болур.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын Өвүр районнуң Саглыда «Кызыл тук» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары ханызы биле өөренип турарлар. Төөгүлүг ол документини колхозтуң бригадаларында, мал ажылының фермаларында дөрт кезек черде 128 кижи өөренип турар. Көдээ ажыл-агыйны улам ынай хөгжүдер хемчеглериниң талазы-биле партияның салган сорулгаларын амыдыралга боттандырар дээш колхозчулар тодаргай хүлээлгелерни алганнар.

Малдың быжыг чем суурун тургузар сорулга-биле алды кезек черге 11 километр 300 метр дурттуг буганы каскаш, 120 гектар сиген шөлүн суггарар болгаш 40 гектар черни булуктадыр хемчеглерни боттандырып турар.

Оон ынай 1954 чылда тараанын бедик дүжүттүүн хандырар дээш тарылга шөлүн удобрениелээр өдекти бөлген, колхозчу өреге бүрүзү хүлүн бөлүп турар. Шанак оруу үнерге өдекти болгаш хүлдү тарылга шөлүнге чедирер деп турар.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ

Брянск. Хоорайда аъш-чемниң тускайжыткан чаа магазини ажытынган. Ында янзы-бүрү чемнериниң салбырлары бар.

Чурукта: чаа магазинде.

СЭТА-ның пресслишези.

Чаа шалың ёзугаар баштайгы төлевир

ЛАГОДЕХИ. (Грузин ССР). Лагодехи МТС-тиң доктаамал ажылчыннары «Машина-трактор станцияларының ажылын улам ынай экижидер талазы-биле хемчеглер дугайында» ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның доктаалын барымдаалап тургустунган чаа шалыңнар ёзугаар баштайгы шалынны алганнар. Трактористер, бригадирлер болгаш бригадирлерниң дузалакчылары, учётчиктер-ревизиктер, комбайнёрдар болгаш машинистер ажылдап алганы күш-хүн бүрүзүнге акша төлевирин мурнундагызындан 25 хууну хөйнү алганнар.

МТС-тиң штат данзызында доктаамал ажылчыннар-биле чергелештир көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң чаа хөй-хөй албан-дужаалдары база көстүп келген. Ооң мурнунда республиканың, районнарның янзы-бүрү организацияларынга ажылдап тургаш, ам ында чедип келген 20 агрономнар болгаш зоотехниктер ол МТС-тен оларның мурнунда ажылдап ап турганындан дыка бедип турар баштайгы ажыл төлевирин алганнар.

(СЭТА).

Чыл планындан дашкаар балык

ВЛАДИВОСТОК. Приморьеним балык консервалаар үлетпүрүнүң бүдүрүлгелери чыл программазындан дашкаар белеткетинген баштайгы мун-муң хааржак балык продукцияларын үндүргеннер.

Чорудулгаларның хөй нуруузун механизастаанының болгаш автоматизастаанының ачызында балык консерваларын үндүреринин талазы-биле энир чылдың бүдүрүлге деңнелин барык 17 хуу ажырган. Чонда эн-не калбак негелделиг болуп турар скумбриядан энир чылгызынга көөрде бо чылын 1100 муң сава консерваларны хөйнү кылып үндүрген.

(СЭТА).

Чурттуң техникумнарында

Краснодар крайның, Воронеж, Курск, Горький, Чкалов, Омск болгаш өске-даа областарның көдээ ажыл-агый механизациязының талазы-биле техникумнарында машина-трактор станцияларының механиктериниң-практиктериниң мергежилин бедидер ийи чыл хуусаалыг салбырларны организастаан. Ол салбырларга чыл бүрү муң кижини киирип турар. Курсту өөренип дооскан кижилерге техник-механик атты тывысканының дугайында дипломну берип турар.

Чуртта 3600 ажыг техникумнар болгаш тускай өөредилге черлери ажылдап турар деп ССРЭ-ниң Культура министерствозунуң ортумак болгаш тускай өөредилге черлериниң эргелелиниң начальниги Семичастнов СЭТА-ның корреспондентизи-биле беседазынга дыңнаткан. Оларда—ооллар болгаш кыстар 600 тускай эртемнериниң талазы-биле өөренип турарлар. Чүгле бо чылын безин металлургия, ыяш болгаш үлетпүрүнүң өске-даа адырларынга аныяк тускай эртемниглер белеткээр чүс хире чаа өөредилге черлери ажытынган. Колхозтарга, совхозтарга, МТС-терге, калбак хереглелдиң бараанналарының үлетпүр бүдүрүлгелериниң болгаш аъш-чем бараанналарының үлетпүр бүдүрүлгелеринге кадрлар белеткеп үндүрүп турар техникумнарга онза кичээнгейни салып турар.

Көдээ ажыл-агыйның ортумак өөредилге черлериниң саны сөөлгү чылдарның дургузунда 255 немей өскен, а өөреникчилерниң саны ийи ажыг катап өскен. Бо өөредилге чылында көдээ ажыл-агый 48 муң аныяк тускай эртемниглерни алыр. Биче агрономнарның, техниктерниң, электриктерниң, чер тудугжуларының, гидромелиораторларның, тудугжуларның, биче зоотехниктерниң, ветеринар-фельдшерлерниң белеткели өзүп турар.

Ам өөредилге чорудулгаларын болгаш бүдүрүлге өөредилгелерин экижидеринче угланган хемчеглерни чорудуп турар. Бүгү-ле кол тускай эртемнериниң талазы-биле өөредилге номнарын болгаш өөредилге пособиелерин үндүрери болгаш база дагын эдип үндүрери, дуржулгалыг ажыл-агыйлар-биле харылзааны быжыдары, көдээ ажыл-агыйның ортумак эртемин боду өөренип тургаш чедип алыр чорукту калбартырын көрүп турар.

(СЭТА).

Иваново. «Трудовая коммуна» деп идик фабриказы идиктер кылып үндүрерин дыка көвүдедип турар. Идиктериниң 10 чаа хевирлерин фабрикада ажылдап кылган.

Чурукта: идиктериниң шынарын хынап турары.

СЭТА-ның пресслишези.

Бурят-Моолдуң суурларында чаа эмнелгелер

УЛАН-УДЭ. Тайгалыг районнуң төвү — Заиграево суурда чаа чаагайжыдыр туттунган эмнелге чери ажыглалда кирген. Физио-терапев, рентген болгаш оон өске-даа кабинеттер медицинаның эң чаа аппаратуразы-биле деритинген. Районда медицина албан черлериниң четкизи соксаал чокка өзүп турар. Эрткен айда Майның Бири суурда фельдшер-акушерка пунктулары ажытынган. Ленин аттыг болгаш Тельман аттыг колхозтарда чаа божуур бажыңнар тургустунгулаан.

Октябрь революциязының мурнунда чону кандыг-даа медицина дузаламчызын албайн чораан Бурят-Моолдуң даглыг, тайгалыг болгаш ховулуг районнарында ам эмнелгениң 700 хире албан черлери ажылдап турар. Бичура, Кижинга, Турунтаево суурларда район эмнелгелериниң тудуушкуну дооступ турар. Республиканың бүгү районнарында чаа амбулаториялар, фельдшер пунктулары, аптекалар тургустунуп турар.

(СЭТА).

Ленинград область. Гатчинский районнуң Ленин аттыг колхозу мал кыштагладыышкынынга эки белеткенген.

Чурукта: бызанчылар бызаа кажаазының тудуушкунунда.

Фото. **И. Барановтуу.** СЭТА-ның пресслишези.

ОБЛАСТЫҢ КОЛХОЗТАРЫНДА

Шалыпчы кыстар

Өвүр районнуң «Кызыл тук» колхозтуң тудуг бригадазында Куулар Шугдуржап, Ооржак Айыржаа олар 1953 чылдың баштайгы үш айларында тудуг ыяжы сөөртүрүнүң планын 2 тапкыр күүсеткеннер. Колхозтуң эрес кыстары кирпич бүдүрүп үндүреринин, чуртталга бажыңнарын чугайлаарының ажылдарын хуусаа бетинде доосканнар. Оларның шалыпкын эрес ажылын көргеш, амгы үенин чугула ажылдарының бирээзи болур кыштаг септелгезинче чоруткан. Ол ажылга киргеш, олар 80 ажыг инектериниң база 600 хире хойларның кажааларының кырын туглаар шеттерни боттары кезип, сөөртүп ап, ийи кыштагларның септелгезин чогуур үезинде шевергин дооскаш, чылда күш-хүнүнүң минимумун ийи ай бурунгаар 2—2 тапкыр ажыр күүседип алганнар.

Колхозчулар хөй номнар садып ап турар

Улуг-Хем районнуң Сталин аттыг колхозта көдээ клубтуң эргелекчизи эш Урангай ном тарадырының шалыпчы айында чоннуң ортузунда номнар садып тарадыр хүлээлгезин эки күүседип турар.

Эш Урангай чоннуң бижик билиин бедидеринге ужур-дузалыг 404 санныг политиктиг болгаш чечен-чогаал номнарын 400 рубльге садар хүлээлгени алгаш, 296 номнарны 300 рубльге садып, районда ном тарадыкчыларының мурнакчызынга санадып турар.

Ном тарадыр планын ажыр күүседир дээш эш Урангай ол ажылын чедиишкинниг үргүлчүлеп турар.

Малды кыштагладып турар

Эрги-Барлыкта «Большевик» көдээ ажыл-агый артели Барыын-Хемчик районда дээре колхозтарның бирээзи. СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалынга улам күш-ажылчы чорук кирген колхозчу малчыннар кышка белеткелдерин чедиишкинниг дооскан.

Амгы үеде колхозтуң ниитилештирген бүгү малы кышкы турлаглаарының чоогунда көшкүлей берген: инек 3 кезек, шээр мал 9 кезек кыштагларда, а чылгыны 2 коданга үскен. Колхоз баштаар чери мал бригадазының кышкы үеде ажылчы планын чогаадып тургускан.

Аңчыларның баштайгы тывыжы

ТООРА-ХЕМ. (**Радио-биле**). Тожу районнуң аңчылар бригадалары башкылыы кээп турар. «Май бири» колхозтуң бир бөлүк аңчылары (бригадири Шараачы) мун ажыг диицни база өске-даа ан-өлүк олчаларны эккеп дужааган. Ол бригада ийиги ээлчег-биле база аъттанып-кан.

Тоора-Хем суур Совединиң аңчыларындан Шожукпан керээлиг хүлээлгезин баштайгы ээлчегде-ле 114 хуу күүсеткен. Ак Тактанай, Маады Баарзык база Шойдак олар 600—800 чедир өлүк чүүлдерин тус бүрү дужааган. Кээп турар аңчылар катап деритингеш, ийиги ээлчег-биле дораан-на аъттангылап турар.

* * *

БАЙ-ХААК. (**Телефон-биле**). Таңды районда «Кызыл партизан» көдээ ажыл-агый артелиниң аңчылары сезон үезинде 4500 рубльдиң ан-өлүүн киирерин хүлээнген. Олар баштайгы он хонукта мун ажыг рубльдиң орулгазын киирген. Колхоз баштаар чери тайгада аңчылар-биле харылзааны үргүлчү тудуп, оларга негетинген чүүлдерни чорудуп берип турар.

* * *

Улуг-Хем районнуң аңчыларының баштайгызы кээп эгелей берген. Октябрьның чүгле сөөлгү беш хүннеринде безин районнуң заготживсырьё чери 3 мун ажыг рубльдиң ан-өлүүн хүлээп алган.

Сталин аттыг колхозтуң аңчызы К. Сендажы 610 рубльдиң өлүүн киирер керээлиг аъттангаш, октябрьның 28-те 700 рубльдиң олчазын эккеп дужааган. Колхозчу аңчы ам ийиги ээлчегнин аннаашкынынче база чорупкан, ол сезон үеинде 2 мун ажыг рубльдиң ан-өлүүн төрээн колхозунуң байлакшылынга киирерин хүлээнген.

Маленков аттыг колхозтуң аңчызы Т. Сотпа керээлиг хүлээлгезин баштайгы үнүүшкүнде-ле 200 хуу күүседипкен. Шагаан-Арыг суур Совединиң аңчызы Оваан-оол 270 рубльдиң керээлиг чоруткаш, октябрь 30-да 700 рубльдиң өлүүн киирген.

Тудуг бригадазы

«Бай-Булуң» көдээ ажыл-агый артели тудуг талазы-биле Кызыл районнуң колхозтарында мурнакчы болуп, бо чылдың планын ажыр күүседкен. Ол болза, бригадада күш-ажылдың чуруму эки тургустунганының, кижи бүрү ажыл-ишке чаңгыс эп-сеткилдиг болуп турарының херечизи болур. Бригадир Оюн Ланзыының организакчы удуртулгазын база айтыр херек.

Колхоз бо чылын чуртталганың 8 чаа бажыңнарын кылыр планын 13 чедирген, оон аңгыда эрткен чылын шала туткан 7 чуртталга бажыңнарын, үш өрээл конторану, дарганнаар бажыңны база дооскан. Ол ышкаш малга чаңгыс аай хевирлиг 3 кажааларны бригада шынарлыг кылып дужааган. Ажыл улам калбарып турар.

Үлегерлиг малчыннар

Бай-Тайга районда «Мурнакчы» көдээ ажыл-агый артелиниң малчыннарында Бады биле Шойданның аттары көскү черни ээлеп турар. Олар төрээн колхозунуң байлакшыл болурунга ак-сеткилдиг күш-ажылды илередип, ниитиниң малын өстүреринге үүткүлдүг ажылдап турарлар.

С. Б. Бады 1951 чылда 100 хой хүлээп алган, ам оон коданында хою 509 баш чедир өскен ылаңгыя бо чылын төрээн 241 хоюнуң хураганнарын бүрүн өстүрүп алган. С. Б. Шойдан оон базa-ла тудак чок ажылдап, 1950 чылда кадарарыбиле алганы 300 өшкүзүн 812 баш чедир өстүрген.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш СЭКП Төп Комитединде

Аъш-чем барааннарының бүдүрүлгезин калбартырының болгаш оларның шынарын экижидерининң дугайында

(Уланчызы. Эгези №220 „Шын“ солунда).

МАЛ САРЖААНЫН, БЫШТАКТЫҢ ХОЮДУП БОЛБААЗЫРАТКАН СҮТТҮҢ БОЛГАШ ӨСКЕ-ДААА СҮТ ПРОДУКТУЛАРЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

16. ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң талазы-биле 1954—1955 чылларда мал саржааның, быштактың, сүт консервыларының болгаш өске-даа сүт продуктуларының бүдүрүлгезин мооң дараазында хемчээлдерге чедирер:

	(муң тонна-биле) 1954 чыл	1955 чыл	1954 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле	1955 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле
Мал саржаа	476	560	149	176
Быштак	97	135	2 катап	2,8 катап
Ооң иштинде чымчак быштак	37	50	3 катап	4,1 катап
Хоюдуп болбаазыраткан сүт (миллион банка-биле-	220	275	2,7 катап	3,4 катап
Курраг сүт	30	38	3,2 катап	4 катап
Бүдүн сүт продукция	2300	2750	2 катап	2,4 катап

1956 чылда мал саржаан бүдүрерин 650 муң тонна хире чедирер, азы 1950 чыл-биле деннээрге 2 катап көвүдедир болгаш быштакты 160 муң тонна чедирер азы 1950 чыл-биле деннээрге 3,3 катап көвүдедир.

17. Бүдүрер ажылды 1953 чыл-биле деннээрге 1954—1955 чылларда мынчаар көвүдедирин хандырар: дузаваан ак саржагны 1954 чылда 30 хуу болгаш 1955 чылда 50 хуу; ак саржагның шынарын дыка экижидерин болгаш сорттулуун бедидерин хандырар хемчегларни чорудар; савалап таарыштырган ак саржагны 1954 чылда 2 катап база 1955 чылда 2,5 катап;

савалап таарыштырган сүттү, кефирни болгаш өске-даа сүт продуктуларын 1954 чылда 1,3 катап база 1955 чылда 2 катап;

бичииледи савалап хоюдуп болбаазыраткан сүттү 1954 чылда 1,5 катап база 1955 чылда 2 катап; какаолуг болгаш кофелиг хоюдуп болбаазыраткан сүт бүдүрерин дыка көвүдедир болгаш арыглап болбаазыраткан хоюг сүт бүдүрерин хөгжүдер.

18. ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң бүдүрүлгелериниң ак саржаг бүдүрер талазы-биле күчүлерин ажылдап турар бүдүрүлгелерни реконструкциялап, техника-биле хандырарының база чаа черлерни тударының күсели-биле 1950 чыл-биле деннээрге 1956 чылдың төнчүзүнге чедир ак саржаг бүдүрүлгезин—1,5 катап, быштакты—2,5 катап, ооң иштинде чымчак быштакты—7 катап, хоюдуп болбаазыраткан сүттү—3,4 катап, курраг сүттү—3 катап, бүдүн сүт продукциязын—1,7 катап көвүдедир.

19. Саржаг кылыр болгаш быштак кылыр заводтарның механизастаашкынын калбак хемчээлдерге боттандырар, саржаг кылыр болгаш быштак кылыр кол-кол районнарга ук заводтарның бүрүн механизастаашкынын 1954—1956 чылдарның дургузунда боттандырар.

20. 1954—1956 чылларда саржаг кылыр, быштак кылыр 720 заводтарны болгаш сүттүң баштайгы болбаазырадылгазының талазы-биле заводтарны, хоорайларның 100 сүт заводтарын, 16 сүт-консервы заводтарын, ак саржагны, быштакты болгаш өске-даа сүт продуктуларын хүлээп алыр болгаш кадагалаар соодулгаларлыг 80 базаларны тудар болгаш ажыглалга киирер.

21. Сүттүң болгаш сүт продуктуларының шынарын камгалаар болгаш чонну хандырары-биле оларны хоорайларже дүрген чедирер сорулга-биле сүттү болгаш сүт продуктуларын сөөртүрүнге тускайжыткан автомобиль, демир орук болгаш суг транспортунда ажыглаашкынын дыка көвүдедири эргежок чугула деп санаар.

ҮНҮШ ҮЗҮНҮҢ БОЛГАШ САВАҢНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

22. ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң талазы-биле 1954—1955 чылларда үнүш үзү болгаш саваң бүдүрүлгезин дараазындагы хемчээлдерге чедирер:

	(муң тонна-биле) 1954 чыл	1955 чыл	1954 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле	1955 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле
Үнүш үзү	1300	1500	167	192
Саваң (40 хууга шилчидерге)	1000	1200	125	150

Үнүш үзүнүң бүдүрүлгезин 1956 чылда 1.650 муң тонна хире чедирер, азы 1950 чыл-биле деннээрге 2,1 катап көвүдедир.

23. Үнүш үзүн савалап таарыштырган хевир-биле бүдүрүп үндүрерин 1953 чыл-биле деннээрге дыка көвүдедир, тодаргайлааргa 1954 чылда 5 катап база 1955 чылда—10 катап.

Арыглаан үнүш үзүнүң бүдүрүп үндүрүүшкүнүн, ылаңгыя саржагны арыглаар талазы-биле 20 цехтерни тударының күсели-биле дүн-хүн иштинде 510 тонна саржаг бүдүрер ниити күчүлүг кылыр көвүдедир. Айыткан цехтернин тудуушкунун колдуунда Украина ССР-ге, Ростов, Воронеж, Куйбышев, Сталинград, Новосибирск областарга болгаш Краснодар, Ставрополь болгаш Алтай крайларга чорудар.

Үнүш үзүнүң ассортиментизинин талазы-биле чонның хереглелин деп хемчээлдиг хандырар төлээде, 1954—1955 чылларда саржаг кылыр заводтарга саржаг шыгжап кадагалаар бактарның ишкирин 40 муң тонна кылдыр көвүдедир.

Үнүш үзүнүң шынарын, ылаңгыя республика чагыргазында бүдүрүлгелериниң бүдүрүп үндүрүп турар үзүн дыка экижидер.

24. ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң талазы-биле чаа бүдүрүлгелерни тудуп, ажылдап турар бүдүрүлгелерни реконструкциялап болгаш техника талазы-биле хандырып тургаш, үс үрезиннерин болбаазырадыр талазы-биле күчүлерни 1956 чылдың төнчүзүнге чедир 1950 чыл-биле деннээрге 1,7 катап база ажыл-агый саваңын (40 хууга шилчидерге) бүдүрер талазы-биле 1,5 катап көвүдедир.

25. Үнүш үзүн бүдүрерин көвүдедир болгаш үс үрезиннерин ырак черге сөөртүрүн кызырар сорулга-биле 1954—1956 чылларда 24 саржаг-үс кылыр комбинаттарны болгаш заводтарны тудары болгаш ажыглалга киирери база ол чылдар иштинде 10 саржаг-үс кылыр комбинаттарны, бирги ээлчегде Ортаакы Азияның, Ыраккы Чөөн-Чүктүң болгаш Сибирьниң районнарынга тударынче эгелеп кирери эргежок чугула деп санаар.

Ажыл-агый саваңының шынарын, ооң өөрүн, чыдын болгаш барааннын хевирин дыка экижидер.

26. Үзүктел чок экстрацияның методун нептередиринге болгаш үзүктел чок ажылдаар автоматтыг престерни ажыглаарынга үндезилээш үс заводтарының технихтиг чепсеглээшкинин доозар, ол болза, продукцияның шынарын экижидер, бүдүмге чорудулгаларының хөй күш үнер чоруун дыка кызырар, үрезиннерден үс үндүрүлгезин көвүдедир. Саваң бүдүрүлгезинде ажыглап турар бедик шынарлыг үнүш үзүн аъш-чем сорулгаларынга хереглээр кылдыр хостаар төлээде, саваң хайындырылгазынга синтетиктиг үс кислотазын калбаа-биле ажыглаар. Үс үрезиннерин кондицияжыдарының, арыглаарының болгаш үстерни хора чок кылырының болгаш үстерни хоюдарының үзүктел чок хөделиишкинниг тургузулгазын нептередир.

27. Үс үрезиннерин эки кадагалаар болгаш оларны үрелир чоруктан камгалаар төлээде, 1954—1955 чылдарда саржаг заводтарынга чигэт шыгжаар ниити ишкири 300 муң тонна механизастатынган складтарны болгаш шыгжаары-биле салып турар үрезиннерге таарышкан курганылга черлерин саржаг заводунуң санынга тудар.

28. Дүк болгаш торгу пөстер чуурунга хереглээр порошок бүдүрерин дыка көвүдедир, ол болза, ол пөстерни эдилээр хуусаазын улгатырар болгаш оларның өөрүн камгалаар арганы бээр. Ол сорулга-биле 1954—1956 чылларда үс кылыр комбинаттар чанынга чылда 50 муң тонна хеп чуур порошок, ооң иштинде дүк болгаш торгу пөстер чуурунга 10 муң тонна порошок бүдүрер ниити күчүлүг дөрт заводту тургузар.

МАРГАРИН ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

29. 1954—1955 чылларда маргарин бүдүрерин дыка көвүдедир, ооң бүдүрүп үндүрүүшкүнүн дараазында хемчээлдерге чедирер:

	(муң тонна-биле) 1954 чыл	1955 чыл	1954 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле	1955 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле
Маргарин	390	450	2 катап	2,3 катап
ооң иштинден столовая маргарины	211	250	2,9 катап	3,4 катап
кухня маргарины	179	200	150	167

1956 чылда маргарин бүдүрүлгезин 510 муң тонна чедирер, азы 1950 чыл-биле деннээрге 2,7 катап көвүдедир.

30. Рынокка эргежок чугула санныг майонез бүдүрүлгезин хандырбышаан, ол болгаш балык блюдаларынга эки хоолулуг кылдыр хереглекчиге улуг негелделиг ажыглатынып турар майонез бүдүрүп үндүрерин дыка көвүдедир.

31. 100 болгаш 200 грамм денгзилиг кылдыр савалап таарыштырган маргарин бүдүрүп үндүрерин 1953 чыл-биле деннээрге 1954 чылда 28 хуу база 1955 чылда 1,7 катап көвүдедир.

32. Маргаринның шынарын экижидер болгаш маргаринның дээди сорттарының бүдүрүп үндүрүүшкүнүн 1953 чылда 85,2 хуу турганынга удур 1954 чылда 86,5 хуу, 1955 чылда 87.5 хуу база 1956 чылда 90 хуу чедирер.

Маргаринның шынарын камгалаар болгаш ону бүдүрүлгелерден садыг четкилеринче чедиреринин санитарлыг байдалдарын экижидер сорулга-биле хоорайларның магазиннеринче маргарин чедиреринче тускайжытынган транспорт-биле хандырар.

33. Бодунуң амданныг шынарының талазы-биле ак саржаг-биле дөмейлешкек маргарин бүдүрүп үндүрүүшкүнүн хандырар төлээде, бедик температурага болгаш ханы вакуумга үстерни үзүктел чок арыглаарын болгаш дезодорациялаарын (хора чок кылырын), маргаринниң рецептуразынга үстерниң ассортиментизин, ооң ароматчыдылгазын болгаш витаминчидилгезин калбартырын, ол ышкаш маргаринны кадагалаарга ооң туруштуг чоруун бедидерин бүдүрүлгеге нептередир.

34. Чаа бүдүрүлгелерни тударының, ажылдап турар бүдүрүлгелерни калбартырының, эде кылырының болгаш механизастаарының күселиби-биле маргарин бүдүрүлгезинин талазы-биле күчүлерни 1953 чыл-биле деннээрге 1956 чылдың төнчүзүнге чедир 1,5 катап көвүдедир.

35. Чыл иштинде 142 муң тонна маргарин бүдүрер ниити күчүлүг 12 маргарин заводтарын 1954—1956 чылларда Сталинград, Тула, Уфа, Караганда, Красноярск, Алма-Ата, Иркутск, Омск, Кемерово, Казань, Барнауль болгаш Вологда хоорайларга тудар.

ЧИГИР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

36. Хоюг чигирниң болгаш рафинад чигирниң бүдүрүлгезин болгаш савалап таарыштырарын дараазында хемчээлдерге чедир көвүдедир:

	(муң тонна-биле) 1954 чыл	1955 чыл	1954 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле	1955 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле
Хоюг чигир	4300	4800	170	190
Рафинад чигир	1350	1550	193	2,2 катап
ооң иштинде борбак пачкалар кылдыр савалааны	150	275	4,3 катап	7,8 катап
үүрмек пакеттер (ресторанныы)	3,5	5	11,3 катап	16 катап

1956 чылда хоюг чигир бүдүрүлгезин 5. 300 муң тонна хире чедирер, азы 1950 чыл-биле деннээрге 2,1 катап көвүдедир, база рафинад чигирни 1.800 муң тонна чедирер, азы 1950 чыл-биле деннээрге 2,6 катап көвүдедир.

Садыгның культуразын бедидер сорулга-биле улуг-улуг үлетпүр төптериниң чоогунда тургустунган чигир заводтарынга чигирни 1954 чылда 50 муң тоннаны болгаш 1955 чылда 100 муң тоннаны бүдүрүп үндүрбүшаан, хоюг чигириниң, үүрмек кылдыр борбактап бускан рафинадтың болгаш чигир хоюунуң пачкалап савалаашкынын организастаар.

37. Чаа бүдүрүлгелерни тударының, ажылдап турар бүдүрүлгелерни эде тургузарының болгаш техника талазы-биле хандырарының күселиби-биле 1950 чыл-биле деннээрге 1956 чылдың төнчүзүнге чедир бүдүрүлгелериниң күчүлерин хоюг чигир бүдүрүлгезинин талазы-биле 1,4 катап хире база рафинад чигир бүдүрүлгезинин талазы-биле 2,2 катап өстүрерин хандырар.

38. Чигир свёклазын өй-шаанда болбаазырадырын болгаш ырадыр сөөртүлгелерни кызырарын хандырар сорулга-биле 1954—1956 чылларда тудар болгаш ажыглалга киирер үүлдер болза:

хоюг чигир кылыр 25 заводтарны бирги ээлчегде чигир свёклазын болбаазырадыр талазы-биле күчүлери чедимче чок Украинаның барыын областарынга болгаш Молдав ССР-ге;

рафинад чигир кылыр заводтарны болгаш цехтерни;

ниити ишкири 1.100 муң тонна чигир кадагалаар, ооң иштинде 1954 чылда 300 муң тонна ишкир складтарны тудар болгаш ажыглалга киирер.

КОНДИТЕР КЫЛЫГЛАР БОЛГАШ ШАЙ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

39. Кондитер кылыглар бүдүрүп үндүрерин 1950 чылда 994 муң тонна болгаш 1953 чылда 1.387 муң тонна турганынга удур 1954 чылда 1.579 муң тонна база 1955 чылда 1.825 муң тонна, ооң иштинде ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң талазы-биле дараазында хемчээлдерге чедирер:

	(муң тонна-биле) 1954 чыл	1955 чыл	1954 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле	1955 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле
Карамельдер	526	591	124	140
Чымчак конфеттер	175	195	184	2 катап
Шоколад болгаш шоколад кылыглары	12	20	2,3 катап	3,8 катап
Иристер	44	60	4,2 катап	5,8 катап
Мармеладтар, пастилалар болгаш зефирлер	26	36	2 катап	2,8 катап
Халвалар	43	48	2,9 катап	3,3 катап
Печениелер	340	420	2,4 катап	2,9 катап
Торттар, пирожноелер болгаш кекстер	21	30	3,1 катап	4,4 катап

40. Чонга эн-не хереглелдиг ажыглатынып турар кондитер кылыгларның шынарын болгаш ассортиментизин дыка экижидер база ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң талазы-биле 1953 чыл-биле деннээрге 1954—1955 чылдарда мынчаар көвүдедир:

а) ораап богган болгаш савалап таарыштырган кондитер кылыгларны бүдүрүп үндүрерин 1954 чылда 1,2 катап база 1955 чылда 1,5 катап;

б) коробкаларга савалаан кондитер кылыгларның экижиткен сорттарын бүдүрүп үндүрерин 1954 чылда 1,5 катап база 1955 чылда 2 катап;

в) чуга демир банкаларга болгаш коробкаларга савалаан кондитер кылыгларны бүдүрүп үндүрерин 1954 чылда 1,7 катап база 1955 чылда 3,3 катап;

г) карамельдерни болгаш тоорук өзектерлиг конфеттерниң («Факовая шейка», «Гусиная лапка» деп хевирлиг), чимис, сүт өзектерлиг конфеттерни («Золотой ключик» ирис деп хевирлиг), ликер, мед, крем болгаш соодукчу өзектерлиг, а ол ышкаш даш хевирлиг карамельди («Театрныы», «Кыланнааш» деп хевирлиг), анаа конфеттерни («Мишка косолапый» болгаш «Лебедь» деп хевирлиг), шоколадтарны, карамельдерни, печениелерни болгаш мармеладты болбаазырадырынче онза кичээнгей салбышаан, пастиланы, зефирны, улуг болгаш биче кылдыр савалаан шоколадты, каастап кылган уруглар шоколадын бүдүрүп үндүрерин болгаш ассортиментизин көвүдедир.

41. 1954 чылда ниити бүдүрүп үндүрүүшкүнден ораап богган карамельдерни боолгаш конфеттерни бүдүрүп үндүрерин 70 хуу хемчээлге база хаптыг печениелерни—50 хуу хемчээлге хандырарын Центропромсоветке хүлээдир. Тула, вязьма, ваниль болгаш тускай амданныг пряниктерни база чөөн чүктүң амданныг үүлдерин бүдүрүп үндүрерин көвүдетпишаан, дээди сорттун үндүрерин 80 хуу чедирер.

Кондитер кылыгларның ассортиментизин калбартыр болгаш күрүненин кондитер үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниге доктаатынган рецептуралар-биле болгаш күрүненин ниити-эвилел стандартты-биле шынгыы дүүштүр оларны бүдүрүп үндүрерин хандырар.

42. Карамель, ирис болгаш печенье бүдүрүлгезинин кол технологтуг чорудулгаларының механизастаашкынын 1956 чылда доозар.

Ораап богган болгаш савалаан продукцияның ниити бүдүрүп үндүрүүшкүнү 1953 чылда 60 хуу турганынга удур механизастатынган арга-биле ораап богган болгаш савалаан кондитер кылыгларны бүдүрүп үндүрерин 1954 чылда 70 хуу, 1955 чылда 75 хуу база 1956 чылда 85 хуу чедирер.

43. Чаа кондитер фабрикаларын, колдуунда Уралдың, Сибирьниң, Поволжьениң, Ортаакы Азияның болгаш Казахстанның районнарынга тударының күсели-биле, ол ышкаш ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң талазы-биле ажылдап турар кондитер фабрикаларын эде тургузарының база калбартырының күсели-биле кондитер бүдүрүлгелериниң бүдүрүлге күчүлерин 1950 чыл-биле деннээрге 1956 чылдың төнчүзүнде чигирлиг кондитер кылыгларын бүдүрериниң талазы-биле 1,9 катап база далганныг кондитер кылыгларын бүдүрериниң талазы-биле 2,1 катап көвүдедир.

44. Улустуң чем продуктузу апарган мороженое бүдүрүп үндүрерин дыка улгатырып, ону бүдүрерин ССРЭ-нин Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң болгаш ССРЭ-нин Садыг министерствозунуң талазы-биле 1953 чылда 160 муң тонна турганынга удур 1954 чылда 190 муң тонна болгаш 1955 чылда 240 муң тонна чедирбишаан, азы 1950 чыл-биле деннээрге 2,5 катап көвүдедир.

Мороженоениң шынарын дыка экижидерин хандырып турар хемчегларни алыр болгаш мороженое болбаазырадып бүдүрүп турар бүдүрүлгелерни үлегерлиг санитар байдалга киирер. Мороженое бүдүрүлгезин савалаан хевирге болгаш чонуң хереглелиниге дүүштүр хевирлеп кылырын калбаа-биле хөгжүдер.

ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң талазы-биле болгаш ССРЭ-ниң Садыг министерствозунуң талазы-биле мороженое бүдүрүп үндүрериниң күчүзүн 1953 чыл-биле деннээрге 1956 чылда 1,6 катап көвүдедир.

45. Ногаан байгыы болгаш кара плитка шайга чонуң неделдези четпес хандыртынып турарын өөренип көргеш, шайларның бо сорттарының бүдүрүлгезин дыка көвүдедир талазы-биле хемчегларни чорударын ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунга хүлээдир.

46. Шайның шынарын, чыдының чаагайын, ассортиментизин болгаш савалаашкынын экижидер сорулга-биле:

а) 25 грамм кылдыр савалаан кара байгыы шайны бүдүрүп үндүрерин 1953 чыл-биле деннээрге 1954 чылда 1,3 катап база 1955 чылда 2 катап көвүдедир;

б) картон биле ораап савалаан кара байгыы шайны бүдүрүп үндүрерин 1953 чыл-биле деннээрге 1954 чылда 2,8 катап база 1955 чылда 4 катап көвүдедир;

в) чуга демир болгаш шил шай саваларынга кара байгыы шай бүдүрүп үндүрерин 1953 чыл-биле деннээрге 1954 чылда 2,5 катап база 1955 чылда 5 катап көвүдедир;

г) байгыы шайны иштинге чуга, кылыргай-биле катавышаан хапка савалап кылыр болгаш шайның бо хевириниң ниити бүдүрүп үндүрүүшкүнүн 1954 чылда 55 хуу база 1955 чылда 100 хуу чедирер.

47. Кара байгыы шайны савалап кылырының механизастаашкынын байгыы шайның бүдүрүп үндүрүлгезинин ниити санындан 1954 чылда 86 хуу, 1955 чылда 90 хуу база 1956 чылда 95 хуу чедирер.

Шай бүрүзүн болбаазырадып кылыр талазы-биле хөй күш кирер ажылдарны улам ыңай механизастаарын болгаш автоматчыдарын чорудар.

48. Чаа бүдүрүлгелерни тудуп ажылдап турарларын эде тургузуп болгаш техника талазы-биле хандырып тургаш, шай үлетпүр бүдүрүлгелериниң күчүзүн 1950 чыл-биле деннээрге 1956 чылдың төнчүзүнде шайның ногаан бүрүзүнүң баштайгы болбаазырадылгазының талазы 2,1 хуу, шай кадырып азарының талазы-биле 1,9 катап, шайны кыстырар талазы-биле 1,8 катап көвүдедир.

ХЛЕБ-БУЛКА, МАКАРОН КЫЛЫГЛАРЫНЫҢ БОЛГАШ ДРОЖЖИЛЕРНИҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

49. Сөөлгү чылдарда чон хлеб-булочка кылыгларын, ылаңгыя сорттуг кызылтас далганындан кылган үүлдерни (чаңгыстап садар кылыгларны, булкаларны, сдобаларны, сухарилерни, баранкаларны) экижидеринче бедиткен негелдени салып, ынчаарга бөдүүн сорттарның далганынга хереглели кызырлып турары-биле холбаштыр хлеб-булочка кылыгларының планнарын доктаадырда чонуң бо негелдезин өөренип көөрүн ССРЭ-ниң Күрпланынга, ССРЭ-ниң Садыг министерствозунга болгаш ССРЭ-нин Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунга хүлээдир.

50. Көктараа болгаш кызылтас далганындан база сорттуг далгандан кылган чаңгыстап садар хлебти, ылаңгыя экижиткен (заварный, бородинск, минск болгаш рижск) хлебти булкаларны, кулебяканы, пирожноелер болгаш ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунга хүлээдир.

51. Макарон кылыгларының бүдүрүп үндүрүүшкүнүн 1954—1955 чылларда дараазында хемчээлдерге чедирер:

	(муң тонна-биле) 1954 чыл	1955 чыл	1950 чыл-биле деннээрге 1954 чылда көвүдээри	1950 чыл-биле деннээрге 1955 чылда көвүдээри
Макарон кылыглары	872	1.030	2 катап	2,3 катап

Хоорза хевирлиг, чуга болгаш экижиткен кылыгларны база савалап таарыштырган макарон кылыгларын бүдүрүп үндүрерин көвүдетпишаан, макарон кылыгларының ассортиментизинин экижидилгезин хандырар.

52. Дрожжилерни бүдүрүп үндүрерин 1954 чылда 86 муң тонна база 1955 чылда 95 муң тонна чедирбишаан, азы 1950 чыл-биле деннээрге 2 катап көвүдедир, рыноктун негелделеринге дүүштүр дрожжилер бүдүрерин дыка көвүдедир.

Үүрмектей савалап таарыштырган дрожжилер бүдүрүп үндүрерин 1950 чыл-биле деннээрге 1955 чылда 4,2 хуу көвүдедир.

53. ССРЭ-нин Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң ажылдап турар бүдүрүлгелерин эде тургузарының болгаш техника талазы-биле чепсеглээринин, чаа бүдүрүлгелерни тударының күсели-биле 1950 чыл-биле деннээрге 1956 чылдың төнчүзүнге чедир макарон кылыгларының бүдүрүлгезинин талазы-биле күчүлерни 2,3 катап база дрожжилер талазы-биле 2,7 катап көвүдедир.

(Уланчызы 3-ку арында).

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш СЭКП Төп Комитединде

Аъш-чем барааннарының бүдүрүлгезин калбартырының болгаш оларның шынарын экижидерининң дугайында

(Уланчызы).

54. Хайындырылга сорттарының экижиткен көктараа хлебин бүдүрүп үндүрерин хандырарынга хереглээр көктараа далганындан кызыл салад бүдүрер талазы-биле дүн-хүн иштинде 30 тонна салад бүдүрер күчүлүг үш заводту 1954—1956 чылларда Төп черниң, Поволжьениң болгаш Чөөн Сибирьниң районнарынга тудар.

55. Чаа техниканы шингээдип ажыглавышаан, хлеб быжырар бүдүрүлгелериниң улуг тудуушкунун болгаш ажылдап турар бүдүрүлгелериниң эде тургузуушкунун боттандырар. 1953—1956 чылдарда хоорайларга болгаш ажылчын суурларга ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң 372 хлеб заводтарын, механизастатынган хлеб быжырар черлерин тудар.

Торттарны, пирогилерни, печеньелерни болгаш макарон кылыгларын четпес санныг бүдүрүп турар хоорайларга хлеб заводтарының тудуушкунун кондитер болгаш макарон кылыгларын бүдүрүп үндүрер талазы-биле салбырлыг хлеб быжырар бүдүрүлгелериниң төлевилелдерин ёзугаар чорудар.

56. 1954 чылда хлеб быжырар үлетпүрге далган шишкииринин, ажыткы холуунун, баранка кылыр ажыткыны болбаазырадырының чорудулгаларының болгаш 1955 чылда—далганның хемчээлин болгаш деже деп савадан ажыткыны уштун үндүреринин чорудулгаларының механизастаашкынын доозар.

57. Хлеб-булка кылыгларын сөөртүрде оларның шынарын камгалаар болгаш ол кылыгларны садыг четкилеринге чедиреринин санитарлыг байдалдарын экижидер сорулга-биле ССРЭ-ниң Садыг министерствозу-биле дугурушкан данзы ёзугаар хоорайларда хлеб быжырар үлетпүрүнүң тускайжыткан транспорту-биле хлебти садыг четкилеринге чедиреринин немей организастаары болгаш хоорайның садыг четкилеринге пирогилерни, торттарны болгаш кекстерни тускайжыткан автомобильдерге чедиреринин 1954 чылдан эгелеп боттандырары эргежок чугула деп санаар.

58. Хлеб быжырар үлетпүрүү улам ынай хөгжүдериниң, механизацияны нептередириниң, санитарлыг байдалды экижидериниң, хлеб-булка кылыгларының шынарын дыка экижидериниң болгаш ассортиментизин калбартырының база садыг четкилеринче хлеб сөөртүрүнүң тускайжыткан транспорттун көвүдедириниң талазы-биле хемчеглерни чорударын республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, Центросоюзка, Орук харылзаа министерствозунга, Металлургия үлетпүрүнүң министерствозунга, ССРЭ-ниң Ыяш болгаш Саазын үлетпүрүнүң министерствозунга болгаш хлеб быжырар бүдүрүлгелерлиг өске-даа министерстволарга болгаш ведомстволарга хүлээдир.

ДАЛГАН БОЛГАШ КРУПА ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

59. Сорттуг далган болгаш крупа бүдүрүлгезин 1950 чыл-биле деннээрге 1954 чылда мынчаар көвүдедир:

дээди сорттун далганын	2,8 катап
бирги „ „	2,1 катап
өске „ „	1,6 катап
соктаан тарааны	1,5 катап
кырлыгкара крупазын	1,7 катап
чочактарааны	3,8 катап

60. Дээрбелерни, крупа заводтарын тударының, далган ажылының Кол эргелелиниң ажылдап турар бүдүрүлгелерин эде тургузарының болгаш техника талазы-биле чепсеглээриниң аргазы-биле далган тырттар болгаш крупа соктадыр үлетпүр бүдүрүлгелериниң күчүлерин 1950 чыл-биле деннээрге 1956 чылдың төнчүзүнге чедир 1,4 катап база крупа талазы-биле 1,2 катап көвүдедир.

Далган тыртырар болгаш крупа соктадыр үлетпүрүнүң күчүлерин улам ынай улгаттырарын хандырары-биле 25 дээрбе комбинаттарының, 11 крупа заводтарының болгаш крупа цехтериниң тудуушкунун 1955 чылдан эгелээр.

61. ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунга хүлээдири болза:

а) ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1953 чылдың май 13-те № 1247 доктаалы-биле дүүштүр бүдүрүп үндүрүп турар далганның шынарын экижидер болгаш көктараа далганын бүдүрүп үндүрерин 95 хуу арыг үнүглүг кылдыр, эки сайзыраткан кызылтас далганын 96 хуу үнүглүг кылдыр база 2-ги сорттун кызылтас далганын 85 хуу үнүглүг кылдыр хандырар (чангыс сорттуг тыртырылгага) болгаш бо сорттарның далганын элээн нарын тыртырылга-биле ажылдап кылыр;

б) савалап кылган далганны 1954 чылда 50 муң тоннаны база 1954 чылда—250 муң тоннаны болгаш крупаны 1954 чылда 10 муң тоннаны база 1955 чылда—30 муң тоннаны бүдүрүп үндүрери-биле кады сорттуг далган савалап кылырын организастаар; улуг-улуг үлетпүр төптеринде дээрбелер чанынга, бирги ээлчегде Москва, Ленинград, Киев, Свердловск болгаш Молотов хоорайларга савалап кылган далган сөөртүрүнге хереглээр саарылга саваларын ажыглавышаан, савалаашкын цехтериниң тудуушкунун боттандырар.

62. Күрүненин сорттуг тараа тыртыртырылгазының күрүне бүдүрүлгелериниң күчүлерин улгаттырар болгаш көдээ ажыл-агый далган тыртырылгазының күрүне бүдүрүлгелеринде тараа болбаазырадып турар колхозтарны болгаш колхозчуларны эки хандырар төлээде, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге хүлээдири болза:

а) айыткан дээрбе бүдүрүлгелериниң ажылын дыка экижидер болгаш сорттуг далган ажылдап кылыр талазы-биле оларның бүдүрүлге күчүлерин улгаттырар;

б) тараага 30 дүн-хүннүң курлавырын база белен продукцияга 15 дүн-хүннүң курлавырын барымдаалап, күрүне курлавырларының тараазын болбаазырадып турар дээрбелер чанынга складтар тудуушкунун 1954—1956 чылдарның планнарынга көөр;

в) бүдүрүп үндүрүп турар далганның база крупаның шынарын экижидерин хандырар хемчеглерни алыр болгаш валиктиг дээрбелер чанынга бүдүрүлге лабораторияларын 1954 чылда организастаар;

г) валиктиг дээрбелер чок районнарга тарааның далганга орнаарының талазы-биле бар турар пунктулар четкилериниң ажылын экижидер болгаш эргежок чугула апаргында ол пунктуларны немештир организастаар;

д) дээрбелер дерилгелериниң, бажыннарының болгаш гидротехниктиг тудугларының эргежок чугула септелгезин, база ол ышкаш агаар-биле ажылдаар транспортту болгаш тыртырылганың экижиткен технологтуг схемаларын максималдыг шингээдип ажыглаарынче онза кичээнгейни салбышаан, саарылгадан 10 хуулуг шилчидилгелерни ажыглаарының күсели-биле дээрбелериниң эде тургузуушкунун болгаш сайзырангайжыдылгазын чорударын хандырар.

КОНСЕРВЫЛАР БОЛГАШ ЧЕМ КОНЦЕНТРАТТАРЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

63. ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң бүдүрүлгелеринге ногаа, томат, чимис консервыларын бүдүрүп үндүрерин 1950 чылда 922 миллион банка база 1953 чылда 1.363 миллион банка турганынга улур 1954 чылда 1.780 миллион банкага база 1955 чылда 2.045 миллион банкага чедирер, бо продукцияны бүдүрүп үндүрериниң өзүлдезин дараазында ассортиментиге хандырар:

(миллион банкалар биле)

	1954 чылда	1955 чылда	1954 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле	1955 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле
Ногаа консервылары	410	480	2,5 катап	3 катап
Томат консервылары	510	560	171	190
Чимис консервылары	755	855	187	2 катап
Эьт-үнүш консервылары	65	70	2 катап	2,2 катап
Чаг-бобы консервылары	40	80	160	3,2 катап

1956 чылда ногаа, томат болгаш чимис консервыларын бүдүрүп үндүрерин 2.500 миллион банка хире чедирер, азы 1950 чыл-биле деннээрге 2,7 катап көвүдедир, ынчаарга консервыларның бүгү хевирлерин (эьт, балык, сүт, ногаа, томат болгаш чимис) бүдүрүп үндүрерин 4.150 миллион банка чедирер, азы 1950 чыл-биле деннээрге 2,9 катап көвүдедир.

64. Чем концентрат үлетпүрүнүң продукция бүдүрүп үндүрерин дараазында хемчээлдерге хандырар:

(муң тонна биле)

	1954 чылда	1955 чылда	1954 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле	1955 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле
Чем концентраттары	90	100	167	185
Ооң иштинде курган кисель	30	35	120	140
Курган эртенги чемнер	10	15	3,3 катап	5 катап
Геркулес, толокно болгаш уруглар далганы	42	50	2 катап	2,4 катап

65. Ye байдалындан хамаарылга чокка ырак районнарже сөөртүрүн хандырар арганы берип турар чугула хөренги болур курганы кадырган ногаалар болгаш картофельди бүдүрүлгезин хөгжүдеринче улуг кичээнгей салбышаан, чаа ногааларны болгаш картофельди ырадыр сөөртүрүн кызырар, оларны транспорттаарда болгаш кадагалаарда чидириглерни эвээжедир, шынарын камгалаар, ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң, ССРЭ-ниң Садыг министерствозунуң, Центросоюзтуң болгаш Центропромсоветтиң бүдүрүлгелеринге курганы кадырган ногаалар болгаш картофель бүдүрүлгезин 1953 чылда 46 муң тонна турганындан 1954 чылда 70 муң тонна база 1955 чылда 100 муң тонна чедирер, азы 1950 чыл-биле деннээрге 4,3 катап көвүдедир.

66. Чаа донурган ногаалар, ногаан чочактараа, чимистер болгаш каттар ажылдап кылырын дыка көвүдедир.

67. Чаа донурган ногаалар, чимистер болгаш каттар бүдүрүлгезиниң талазы-биле цехтерни дүрген тудар болгаш ажылдап турар соодулгаларны база консервы заводтарын четче ажыглаар сорулга-биле соодулгалар (садыг организацияларынга хамааржып турарларын кириштирбишаан) болгаш консервы заводтарының чанынга айыткан цехтериниң тудуушкунун организастаар.

68. Уругларга консервыларны, сүттүг яблок пюрени, абрикос пюрени, стручкалыг фасольдан, шпинаттан ногаа пюрени болгаш өскелерни-даа ажылдап үндүрерин 1953 чылга удур 1954 чылда 4,5 катап болгаш 1955 чылда 9 катап көвүдедир.

Эмер чаш уругларга курган чем холумактарын массалыы-биле үндүрерин 1954 чылда организастаар.

69. 1956 чылдың төнчүзүнде 1950 чыл-биле деннээрге ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүр министерствозунуң консервы болгаш чем-концентраттыг үлетпүрүнүң Кол эргелелиниң талазы-биле ажылдап үндүрер күчүлерни моон дараазында хемчээлге улгаттырар:

чемиш-ногаалар консервыларын	—2,3 катап
чем концентраттарын	—1,2 катап
курган эртенги чемнерни	— 4,4 катап
диэтиктиг продуктуларны	2 катап.

Күш-ажылды чиигедир болгаш бажың ажыл-агыйынга чем белеткээриниң үезин кызырар, садыгның культуразын болгаш садып алыкчыларны хандырарын бедидер чем барааннарның бүдүрүлгезин белен болгаш белеткетинген хевирге улгаттырар талазы-биле онаалданы күүседирин хандырар төлээде, ажылдап турар бүдүрүлгелерде күчү-шыдалдарны калбартыры-биле чергелештир 1954—1955 чылларда чем концентраттарын, сула болгаш кукуруза хлопьелерни, дүштеки чем консервыларын, соустарны, чем амданы кирер чүүлдерни болгаш тускай уруглар продуктуларын бүдүрер талазы-биле чаа бүдүрүлгелериниң тудуунче кирери эргежок чугула деп санаар.

70. 1954—1956 чылдарның иштинде улуг-улуг консервы заводтарынга томат продуктулар,—ногаан чочактараадан, чигир кукурузазындан кылган консервыларны, томат болгаш чимис соктарын бүдүрериниң технологтуг чорудулгаларын, а ол ышкаш шил саваның чуулдазын долузу-биле механизастаар. Автоматтыг долдурукчуларны болгаш хуваакчы машиналарны калбаа-биле шингээдип алыр.

Улуг-улуг заводтарга чимистиг полуфабрикаттарның соксаал чок механизастатынган сульфитациязын (баштайгы шенелде консервылаашкын) шингээдир.

Чимистерни, каттарны болгаш ногааларны дүрген доңурарынга дүрген доңурар чаа аппараттарны, ногаан чочактарааны картон хааржактарга савалап урарынга автоматтыг машиналарны, а ол ышкаш картон хааржактарны кылган суг өтпес саазын-биле шагарынга автоматтарны шингээдир.

71. 1954 чылда үүрмектеп садарынга курган ногаалардан холуксаалар (борщтар, шилер) бүдүрүлгезин, а ол ышкаш чогууру-биле шарыг савалаан курган ногаалары болгаш картофельди организастаар.

72. Кукуруза хлопьязын бүдүрерине эргежок чугула кукурузанын ак кремнелчек сорттарын өстүрериниге болгаш дужаарынга колхозтарның сонуургалын болдурар сорулга-биле 1954 чылдан эгелээш бир тонна дужаатынган ак кремнелчек кукуруза бүрүзүнге-ле 1,5 тонна сарыг азы ак кремнелчек эвес кукуруза азы өске тараа культураларының чогуур санын доктаатынган эквиваленти ёзугаар санап киирер эргени ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунга тыпсыр.

73. Күскү-кышкы үелерде ажылдап кылырынга белеткенип турар консервыларның болгаш ногаа курлавырының камгалалын хандырары-биле, 1954—1956 чылдарның иштинде консервы складтарының чанынга 200 миллион банка консервылар кадагалаар складтарны болгаш 35 муң тонна ногаалар кадагалаар ногаа-кадагалал черлерин тудар.

74. Витаминнер бүдүрүлгезин дыка улгатырар болгаш оларны ажылдап үндүрерин 1950 чылда 19,2 миллиард кижи-доз турганынга удур 1955 чылда 48 миллиард кижи-доз чедирер болгаш 1953 чылда план ёзугаар 32,5 миллиард кижи-доз чедирер.

ШИВО, ФРУКТУЛУГ СУГЛАР БОЛГАШ ХЛЕБ КВАЗЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

75. 1954—1955 чылларда пивону, фруктулуг болгаш минералдыг суглар база хлеб квастарын, ылаңгыя сускунга чоннуң негелдези четпес хандыртынып турар Донбасстың, Уралдың болгаш Кузбасстың районнарынга бүдүрүп үндүрерин дыка көвүдедир болгаш ол сускунга хереглээр чүүлдерни ажылдап үндүрерин дараазында хемчээлдерге чедирер:

(ман. декалитрлер)

	1954 чыл	1955 чыл	1954 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле	1955 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле
Пиво	210	232	163	181
ооң иштинде шилдерде	73	109	3,4 катап	5 катап
Эзиртпес сускуннар	110	135	153	187
Ооң иштинде ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүр министерствозунуң талазы-биле:	75	90	158	189
Олардан:				
фруктулуг суглар	43	50	185	2,2 катап
хлеб квазы	27	34	2,1 катап	2,7 катап
ооң иштинде шилдерде	3,6	6	16 катап	элээн каш он катап
Минералдыг суглар (миллион шилдер-биле)	220	260	2 катап	2,4 катап

76. Пиво бүдүрериниң эң сайзыраңгай технологиязын ажыглаарын, чиг-этти курлап алырының нормаларын ыяавыла сагыырын болгаш фруктулуг суглар бүдүрерде дээди шынарның үнүш сугларын, база соктарын ажыглаарын, соодулга тургузугларын калбаа-биле шингээдирин, пиво, фруктулуг болгаш минералдыг суглар, лимонад болгаш квас ажылдап үндүрер база кудар үеде технологтуг саавырларны болгаш арыг-шевер негелделерин шыңгыы сагыырын хандырбышаан, пиво, квас, фруктулуг база минералдыг суглар бүдүрериниң культуразын бедидер, шынарын экижидер талазы-биле хемчеглерни чорудар.

77. Шаандан тура-ла чоннуң улуг негелдезин болдуруп келген хлеб квазының шынарын экижидер. Ол сорулга-биле ону белеткээрде, чүгле бедик шынарлыг томленниг көктараа солодун болгаш хлеб продуктуларын оларны баштай шенелде хайындырылга-биле ажыглаарын хандырар.

78. Республика, область болгаш район чагыргазында бүдүрүлгелерде база кооперация бүдүрүлгелериниң кылып турар фруктулуг суглардың болгаш квастың чамдык таварылгада куду шынарлыын, а ол ышкаш ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң бүдүрүлгелериниң күчү-шыдалы четпес азы чок болуп турар районнарга ол сускунга ижер суглары бүдүрерин дыка улгатырарының эргежок чугулазын өөренип көргеш, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери, Центросоюз болгаш Центропромсовет фруктулуг суглар болгаш квас бүдүрер талазы-биле чагырткан бүдүрүлгелериниң техниктиг болгаш арыг-шевер байдалын хынаарын, ол херекте бар четпестерни узуткаарын, фруктулуг суглар болгаш квас талазы-биле чоннуң хереглелин долузу-биле хандырарын барымдалааш, ниитиниң чемненилге черлериниң бүдүрүлгелеринге — столоваяларга, рестораннарга оларны бүдүрерин организастаарынга бар аргаларны ажыглавышаан, ол сускун суглардың шынарын дыка экижидер база бүдүрерин көвүдедир талазы-биле хемчеглерни ажылдап кылырын болгаш чорударын хүлээдир.

79. Пивону, фруктулуг суглар, квасты соодуп болгаш ол сускун суглар доскаардан улуг шил стаканнарга кудуп тура углекислотаны ажыглап тургаш, оларны садыглаарын үндезини-биле экижидерин хандырар. ону чедип алырынга эргежок чугула хемчеглери 1954 чылда үлетпүр төптеринге база 1955—1956 чылдарда—өске бүгү хоорайларга ап чорудар.

80. 1950 чыл-биле деннээрге 1956 чылдың төнчүзүнде ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң талазы-биле пиво бүдүрүп үндүрериниң күчү-шыдалын 2,2 катап, минералдыг суглар бүдүрерин—3,7 катап, эзиртпес сускун суглар бүдүрерин—4,1 катап, ооң иштинде: фруктулуг суглар бүдүрерин—1,5 катап, хлеб квазы бүдүрерин —5,4 катап болгаш солод бүдүрерин —2.7 катап улгатырар.

81. Минералдыг суглар—боржом, нарзан болгаш ессентуки бүдүрерин дыка көвүдедирин ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунга хүлээдир.

ВИНОГРАД АРАГАЗЫ, ШАМПАНСКОЕ, КОНЬЯКТАР БОЛГАШ ЛИКЕР-ВОДКА КЫЛЫГЛАРЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

82. Виноград арагазын болгаш коньяктар ажылдап үндүрерин 1954—1955 чылларда дараазында хемчээлдерге улгатырар:

(мян декалитрлер)

	1954 чыл	1955 чыл	1954 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле	1955 чылда 1950 чылга бодаарга хуу-биле
Виноград арагазы	30.370	34.480	2,1 катап	2,4 катап
Ооң иштинде шампанское	1.370	1.480	129	140
азы миллион шилге	18	20		
Коньяктар	1.200	1.500	2.9 катап	3,7 катап

83. 1954 чылда виноград болгаш кат-чимистиг арагаларны шилдерге бүдүрүп үндүрерин бүгү бүдүрүп үндүрүүшкүннүн 90 хуузу чедирер.

Арага болгаш коньяктарның шынарын улам бедидеринче хемчеглерни алыр.

84. 1950 чыл-биле деннээрге 1956 чылдың төнчүзүнде чаа заводтарны тударының, ажылдап турар заводтарны эде тургузарының болгаш калбартырының күсели-биле арага кылыр үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң күчүзүн виноград арагалары бүдүрериниң талазы-биле 2.7 катап, шампанское арага бүдүрериниң талазы-биле 2,5 катап болгаш коньяктар бүдүрериниң талазы-биле 4,6 катап улгатырар.

Араганың шынарын экижидер болгаш арага материалдарын база белен продукцияны кадагалап турда чидириглерни эвээжедир сорулга-биле чаа тудуушкуннуң болгаш ажылдап турар черлерни калбартырының күсели-биле, чаа техниканы болгаш технологтуг чурумнарны шингээдип тургаш арага шыгжаар черлериниң бүдүрүкчүлүүн хонукта 10.000 тоннага көвүдедир;

бүдүрүге болгаш хуваакчы соодулга черлеринге база аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринге дүрген доңурар аппараттарны эьт продуктуларны, эьдин чиир куштарны, балыкты болгаш балык үүргенезин, манчыны, фруктуларны, ногааларны болгаш өске-даа продуктуларны дүрген доңурарынга калбаа-биле нептередир.

87. Чаа соодулга черлерин тударда болгаш ажылдап турарларын чаартырда соодулга камерлерин сериидедиринге элээн ажыктыг болгаш бедик бүдүрүкчүлүг херектелдерни ажыглаарын, соодулга тургузулгаларның башкарылгазын автоматчыдарын, база ол ышкаш контроль —хемчээкчи херектелдерни, ажаалганың камерлеринде агаар талазы-биле тургузулгаларны болгаш сооктун счётчиктерин ажыглаарын хандырар.

88. Донурган болгаш сооткан аъш-чем барааннарын соодулга черлеринден болгаш базалардан садыг четкизинче сөөртүрүн экижидер төлээде, соок-биле зероторларны болгаш аккумуляторларны доңурарынга авторефрижераторларга ажыглап турар зарядка станцияларын үлетпүр төптеринде туруп турар соодулга черлериниң чанынга 1954—1955 чылдарда организастаар.

(Уланчызы 4-кү арында).

АЪШ-ЧЕМ БАРААННАРЫНЫҢ ҮЛЕТПҮРҮНГЕ СООДУЛГА ТЕХНИКАЗЫН НЕПТЕРЕДИР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

86. Продуктуларның шынарын бедидер, эьт, балык, мал саржаа болгаш өске-даа аъш-чем барааннарын соодулга-биле болбаазырадып ажылдаарының технологиязын экижидер болгаш ол барааннарның чогуур кадагалалын хандырары-биле соок черлериниң соодулга ишкирин болгаш күчүзүн көвүдедир. Чаа соодулга черлериниң тудуун чорудуп болгаш ажылдап турар соодулга черлерин чаартып, техника-биле чепсеглеп тургаш, 1954—1956 чылдарның дургузунда оларның ишкирин, бир угда 205 муң тоннаны кадагалаар кылдыр көвүдедирин болгаш ол ишкирни 1953 чылдың эгезинде 460 муң тонна турганынга удур 1956 чылдың төнчүзүнде 709 муң тонна чедиреринин ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунга хүлээдир. Ол сорулга-биле:

бичин чыылда соодулга черлери-биле чергелештир улуг ишкир чыылда соодулга черлерин эьт, балык болгаш саржаг кылыр үлетпүрлерге ажыглаарын калбартыр, ол чорук соодулга черлериниң тудуун эң кыска хуусааларда болгаш эвээш чарыгдалдарны үндүрүп тургаш чорудар арганы бээр;

1954—1956 чылдарда бүдүрүлге соодулга черлеринге эьтти, балыкты болгаш өске-даа аъш-чем продуктуларын доңурарынга соодулга черлериниң бүдүрүкчүлүүн хонукта 10.000 тоннага көвүдедир;

бүдүрүлге болгаш хуваакчы соодулга черлеринге база аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринге дүрген доңурар аппараттарны эьт продуктуларны, эьдин чиир куштарны, балыкты болгаш балык үүргенезин, манчыны, фруктуларны, ногааларны болгаш өске-даа продуктуларны дүрген доңурарынга калбаа-биле нептередир.

87. Чаа соодулга черлерин тударда болгаш ажылдап турарларын чаартырда соодулга камерлерин сериидедиринге элээн ажыктыг болгаш бедик бүдүрүкчүлүг херектелдерни ажыглаарын, соодулга тургузулгаларның башкарылгазын автоматчыдарын, база ол ышкаш контроль —хемчээкчи херектелдерни, ажаалганың камерлеринде агаар талазы-биле тургузулгаларны болгаш сооктун счётчиктерин ажыглаарын хандырар.

88. Донурган болгаш сооткан аъш-чем барааннарын соодулга черлеринден болгаш базалардан садыг четкизинче сөөртүрүн экижидер төлээде, соок-биле зероторларны болгаш аккумуляторларны доңурарынга авторефрижераторларга ажыглап турар зарядка станцияларын үлетпүр төптеринде туруп турар соодулга черлериниң чанынга 1954—1955 чылдарда организастаар.

(Уланчызы 4-кү арында).

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш СЭКП Төп Комитединде

Аъш-чем барааннарының бүдүрүлгезин калбартырының болгаш оларның шынарын экижидерининң дугайында

(Төнчүзү. Эгези 2—3 арыннарда)

89. Соодулганың модернизастаан ийи чадалыг компрессорларын, автоматчыткан фреоннуг агрегаттарны, курраг доъштун бүдүрүлгезинге хереглээр дерилгелерни, абсорбционнуг турргузугларны, колбасаны, үстү, сүттү, араганы болгаш эзиртпес сускун чүүлдерин дүрген садарынга соодулга аппараттарын; соодулга турргузулгаларының болгаш оон артык кезектерининң автоматтыг башкарылгазының болгаш таарыштырылгазының херекселдерин болгаш аппараттарын 1954—1956 чылдарда бүдүрер дугайында айтырыгны ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозу-биле кады көөрүн Машина тудуушкунунуң министерствозунга дагзыр. Бо айтырыг талазы-биле бодунуң саналдарын ай хуусаада ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге киирер.

ПАПИРОСТАР БОЛГАШ ПАРФЮМЕР—КОСМЕТИКТИГ КЫЛЫГЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

90. 1954 чылда папиростар болгаш сигареттер бүдүрүлгезин 200 миллиард кезекке чедирер, азы 1950 чыл-биле деңнээрге 1,6 катап көвүдедир.

91. Тапкы үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринге күш-ажылдың байдалдарын дыка экижидер болгаш продукцияның шынарын бедидер сорулга-биле:

а) тапкыны кондициончуткан агаар-биле шыгыдарын болгаш тапкы волокнону долдунган агаар-биле үлдүредирин болгаш доозуналдырбазын киириштирбишаан, чаа технологтуг схеманы тапкы фабрикаларынга нептередирин 1954 чылда доозар, 1954—1955 чылдарда тапкы бүрүзүн механизастаан арга-биле холуштурарын боттандырар;

б) 1954—1955 чылдарда бүгү тапкы— ферментация заводтарынга тапкы ферментациязының технологтуг чорудулгазын автоматтыг башкарылгага чорудар, температураның болгаш агаар шыгының программалыг автомат-башкарылгаларын нептередирин доозар.

92. Чаа тудугларны чорудуп, база тапкы үлетпүрүнүң болгаш ферментация заводтарының ажылдап турар бүдүрүлгелерин чаартып, техника-биле немей чепсеглеп тургаш, 1950 чыл-биле деңнээрге 1956 чылдың төнчүзүнде папиростар болгаш сигареттер бүдүрүлгезин 1,6 катап болгаш тапкы ферментациязын—1,4 катап көвүдедир.

Белеткел четкилеринге болгаш тапкы фабрикаларынга тапкы-кешпениң чиг-эдин кадагалаары-биле 1954—1956 чылдарда ниити шөлү 240 муң дөрбелчин метр складтарны тудуп доозар.

93. 1954 чылда чүпар саван талзы-биле рыноктуң хереглелин чугула ассортиментизин ёзугаар долузубиле хандырар, ол саванны шынарын, чыдын болгаш кааслалгазын экижидеринче оныза кичээнгейин көрүндүрер; бедик сорттарның ораалыг болгаш хааржактыг чүпар саванарын бүдүрүп үндүрерин дыка калбартыр.

94. Чоннуң улуг негелдезин болдуруп турар дээди сорттарның духилериниң болгаш одеколонунуң бүдүрүлгезин 1953 чыл-биле деңнээрге 1954 чылда 2 катап база 1955 чылда 2,5 катап көвүледирин хандырар.

95. Дээди болгаш ортумак сорттарлыг духилерни болгаш одеколоннарны бүдүрүп үндүрерин хандырарынга чуруп сиилээн демир болгаш пластмасс-биле кылган дуглагларлыг шил саваларның бүдүрүлгезин көвүдедир.

96. Бронзалыг болгаш алюминниг чуга саазындан кылган шил даштынга чыпшырар чаа каас этикеткаларны нептередип тургаш, чунар саванны болгаш парфюмер-косметиктиг кылыгларны хевирлээрин экижидер.

Парфюмер-косметиктиг үлетпүрүү бедик шынарлыг чаагай чыттыг синтетиктиг веществолар-биле хандырарынга 1954 чылда Калуганың бодунуң литографиктиг базалыг чаагай чыттыг синтетиктиг веществоларның күчүлүг комбинадының тудуунне ийги эзлегге эгелеп кирер.

Москваның «Новая заря» деп парфюмер фабриказын, Ленинградтың «Северное сияние» деп парфюмер фабриказын чаартып турргузар болгаш онза үнелиг духилерни, одеколоннарны болгаш парфюмер продукциязының өске-даа хевирлерин бүдүрүп үндүрер кылдыр оларны тускайжыдар.

II.

Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң талазы биле материал-техниктиг хандырылганың болгаш капитал салыышкыннарның дугайында

97. Аъш-чем барааннарының бүдүрүлге чорудулгаларын эң дүрген механизастаарын болгаш автоматизастаарын хандырары-биле бедик бүдүрүкчүлүг машиналарның болгаш автоматтарның бүдүрүлгезин дыка көвүдедирин эргежок чугула деп санаар.

Аъш-чем машина тудуушкунунуң талазы-биле 1954—1955 чылдарда аъш-чем барааннарының бүдүрүлгезинге эң сайзырангай болгаш бедик бүдүрүкчүлүг дерилгелерни: балык эъдин оонактап кылыр база чүвени савага кудуп аскын дуглаар автоматтыг шугумнарны, мал эъдин болбаазырадып ажылдаарынга конвейерлиг шугумнарны, колбаса кылыгларын белеткеп үндүреринге автоматтарны, демир лааза бүдүрүлгезинге дерилгелериниң савалаар, ораар автоматтарын, шугумнарын, чигир үлетпүрүнге технологтуг дерилгенин комплектерин, ак-саржагны, хлеб-булка болгаш макарон кылыгларны бүдүрүп үндүреринге шуужулга болгаш автоматтыг шугумнарны, тапкы кылыгларны болбаазырадып ажылдаарынга автоматтарны бүдүрүп үндүрерин Машина тудуушкунунуң министерствозунуң кол сорулгазы деп санаар.

98. Технологтуг дерилгени 1954 чылда 530 миллион рубль түнге болгаш 1955 чылда 800 миллион рубль түнге кылып үндүрер болгаш ССРЭ-ниң Аъш-чемнер барааннар үлетпүрүнүң министерствозунга чедирип бээрин база аъш-чем барааннарының үлетпүрүнге дерилгелерни бүдүрүп үндүрер талазы-биле аъш-чем машина тудуушкунунуң заводтарының күчүзүн 1956 чылдың эгезинде 1100 миллион рубль түнге чедирерин Машина тудуушкунунуң министерствозунга хүлээдир.

99. Аъш-чем барааннарын бүдүрүп үндүрүп турар үлетпүрүү база садыг организацияларын аъш-чем барааннарын ораап-шарыыр болгаш савалаарынга бүгү-ле хевирлериниң савалар, саазын болгаш картон-биле мырынай багай хандырып турарын шыдажыр аргажок чорук деп санаар.

Аъш-чем барааннарының шынарын болгаш ассортиментизин экижидер, аъш-чем барааннарын савалап таарыштырган болгаш эки, чараш хевирлиг кылдыр шарып белеткеп үндүрерин дыка көвүдедир, база ол ышкаш ол барааннарны садыглаарының культуразын бедидер талазы-биле хемчеглерни чорударын хандырар сорулга-биле тускай сорттуг саазыннарны болгаш картоннарны бүдүрерин дыка көвүдедири эргежок чугула деп санаар.

100. Аъш-чем барааннарының үлетпүрүнге болгаш садыг организацияларынга херектиг тускай сорттуг саазынны болгаш картоннарны кылып үндүрер талазы-биле күчүлерин 1953 чылда бар турар күчүлер-биле деңнээрге 1957 чылдың төнчүзүнде 2 катап көвүдеририн хандырарын ССРЭ-ниң Ыяш болгаш саазын үлетпүрүнүң министерствозунга хүлээдир.

101. Аъш-чем барааннарының шынарын камгалаарын хандырар, бүдүрүлгениң культуразын бедидер болгаш барааннарның даштыкы хевирлээшкинин экижидер херекке фольга болгаш целлофан ышкаш ындыг шарылга материалдарының улуг рольду ойнап турарын барымдалааш хүлээдири болза:

а) Металлургия үлетпүрүнүң министерствозу алюминден кылган фольгаларны аъш-чем барааннарын бүдүрүп турар үлетпүрге болгаш ведомстволарга, садыгның хереглелинге чедирерин дыка көвүдедир.

Хептеп кылган, өөнүг, каширчиткен, парафин саазын-биле ниитилештирген болгаш дозулуг фольганың бүдүрүлгезин калбартыр;

б) ССРЭ-ниң Калбак хереглелдиң үлетпүр барааннарының министерствозу целлофанны аъш-чем барааннарын бүдүрүп турар министерстволарга болгаш ведомстволарга, база ол ышкаш садыгның хереглелинге чедирерин дыка көвүдедир.

Целлофанның шынарын күштүү-биле экижидер, янзы-бүрү өөнүг целлофанны, хептеп кылган, сугга быжыг болгаш дозулуг целлофанны бүдүрүп үндүрерин хандырар.

102. Аъш-чем барааннарының үлетпүрүн болгаш садыг четкизин ыяш сава-биле багай хандырып турарын база хөй таварылгаларда оон шынарының багай, а бот-үнезинин чиигедир дугайында саналдарны ай хуусаа иштинде ажылдап кылгаш, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге киирерин ССРЭ-ниң Күрпланынга база ССРЭ-ниң Ыяш болгаш саазын үлетпүрүнүң министерствозунга хүлээдир.

103. Аъш-чем барааннарын бүдүрүп турар бүдүрүлгелерни чиг-эт, материалдар, одаар үүл, электри күжү-биле болгаш дерилге-биле үзүктелиишкин чокка бүрүн хандырарын эргежок чугула деп санааш, хүлээдири болза:

а) ССРЭ-ниң Күрпланы 1954 болгаш 1955 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң планнарының төлевилелдеринге баш бурунгаар көөр үүлдер:

аъш-чем барааннарының бүдүрүлгезин чиг-эт, фондулап үзер материалдар, одаар үүл болгаш электри күжү-биле болгаш садыг четкизин ыяш сава-биле багай хандырып турарын база хөй таварылгаларда оон шынарының багай, а бот-үнезинин чиигедир дугайында саналдарны ай хуусаа иштинде ажылдап кылгаш, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге киирерин ССРЭ-ниң Күрпланынга база ССРЭ-ниң Ыяш болгаш саазын үлетпүрүнүң министерствозунга хүлээдир.

аъш-чем барааннарын белеткеп үндүрүп турар адырларны акша-көөренги, дерилге болгаш тудуг материалдары-биле аъш-чем барааннарының үлетпүрүнүң бүдүрүлге күчүлерин хөгжүдериниң планнары-биле дүүштүр хандырар;

б) бүгү министерстволар, ведомстволар болгаш республикаларның Министрлер Чөвүлелдери чиг-этке болгаш материалдарга фондуларны түс-тус бүдүрүлгелер аайы-биле хуваарда аъш-чем барааннарын бүдүрүп турар бүдүрүлгелерни ол материалдар-биле колдуунда хандырарын боттандырар;

в) чедирикчи министерстволар болза, аъш-чем барааннарын бүдүрүп турар бүдүрүлгелерни өске хереглекчилерге чедирер үүлдериниң планының күүселдезиниден хамаарылга чокка чиг-эт, материалдар болгаш дерилге-биле бир дугаар эзлчегде хандырар болгаш оларны чедиреринин планын чугаа чокка күүседирин хандырар.

104. Бүдүрүлгелерге электри күжүнүң лимидин доктаатпышаан, аъш-чем барааннарының бүдүрүлгезинин талазы-биле бүдүрүлгелерни электри күжү-биле бүрүн хандырарын электри күжүнүң хуваалдазының планынга баш бурунгаар көөрүн болгаш оларны электри күжү-биле үзүктелиишкин чокка хандырарын боттандырарын, бир эвес электри күжүнүң дамчыдылгазын доктаатынган хемчээли-биле чорудуп турар болза, электри күжүнүн берилдезин соксадыр болгаш кызыгаарлаар чорукту болдурбазын; аъш-чем барааннарын бүдүрүп турар бүдүрүлгелерге киирип турар немелде трансформатор күчү-шыдалдарны бир дугаар эзлчегде улаарын хандырарын ССРЭ-ниң Электри станциялар болгаш электри үлетпүрүнүң министерствозунга, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга хүлээдир.

105. Аъш-чем барааннарының бүдүрүлгезин күштүү-биле көдүрер сорулгаларның күүселдезин хандырар сорулга-биле кадрлар белеткелин экижидер база аъш-чем барааннар организацияларын тускай эртемниглер-биле хандырар дугайында хемчеглерни чорударын эргежок чугула деп санаар.

ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң бүдүрүлгелерин, тудугларын болгаш организацияларын кадрлар-биле хандырар дугайында ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунуң болгаш ССРЭ-ниң Культура министерствозунуң киирип келген хемчеглерин бадылаар.

106. Бүдүрүлге күчүлерин көвүдедирин хандырары-биле ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунга капитал салыышкыннарның хемчээлин (далган-крупа болгаш холуп таарыштырган мал чемнериниң үлетпүрүн киириштирбишаан) 1953 чылда күүседир ужурлуг 4,8 миллиард рубльге удур 1954 чылда 8,5 миллиард рубльге доктаадыр.

Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң талазы-биле, районнарда айыткан тудуглары бар организацияларның күжү-биле чорудар тудуг ажылдарының хемчээлин күштүү-биле көвүдеририн эргежок чугула деп санаар.

107. Капитал салыышкыннарны эң эвээжи-биле чарыгдап тургаш, аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң күчүлерин эң дүрген өстүрер сорулга-биле ажылчыннарның болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларның эгелекчи саналдарын калбаа-биле ажыглавышаан, механизацияның, кызыы черлерни узуткаарының, ажыктыг оран-бажаңнарны калбартып болгаш таарыштыр турргузарының күсели-биле бүдүрүлге бүрүзүнде аъш-чем барааннарының бүдүрүлгезинин күчүлерин өстүрүп көвүдедир талазы-биле хемчеглерни 2 ай хуусаада ажылдап кылыр болгаш бадылаарын ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунга, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, облкүүскомнарга, хооркүүскомнарга, айыткан бүдүрүлгелерниң директорларынга болгаш кол инженерлеринге хүлээдир.

108. Аъш-чем барааннарының бүдүрүлгезинин талазы-биле бүдүрүлгелерге продукцияның бот-үнезин улам ынай чиигедир, чиг-эттиң болгаш белен продукцияның чидириин кызырар, артык чарыгдалдарын эвээжедир талазы-биле хемчеглерни ажылдап кылырын болгаш чорударын ССРЭ-ниң Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң министерствозунга, Центросоюзка, Центропромсоветке болгаш эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелинге хүлээдир.

* * *

Аъш-чем барааннарының бүдүрүлгезинин шынгыы көдүрлүүшкүнүн хандырары бүгү совет, партия болгаш профэвилелдер органнарының база бир эң чугула сорулгазы болур деп санааш, чоннуң аъш-чем барааннары-биле хандыртынганы күштүү-биле бедидер болгаш чуртка аъш-чемнин элбекшилин турргузарының дугайында үлетпүрүнүң мурнунга салдынган сорулгаларны күүседир херектиг талазы-биле аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринге бүгү талалыг дузаламчыны көргүзерин, бо Доктаалды чугаа чокка күүседиринче угланган тодаргай хемчеглерни 1954, 1955 болгаш 1956 чылдарда ажыл-агый планнарының төлевилелдеринге баш бурунгаар көөрүн министрлерге, ведомстволарның удуртукчуларынга, Министрлер Чөвүлелдериниң даргаларынга, эвилелдешкен республикаларның Коммунистиг партияларының Төп Комитеттериниң секретарларынга, крайкүүскомнарның болгаш облкүүскомнарның даргаларынга, партия крайкомнарының болгаш обкомнарының секретарынга ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш СЭКП Төп Комитеди хүлээдип тур.

Аъш-чем барааннар үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң болгаш организацияларының бүгү ажылдакчыларының хүлээлгези—үлетпүрүнүң ажылында бар четпестерни узуткаары, аъш-чем барааннарын ажылдап үндүрерин күштүү-биле көвүдедир, оларның шынарын экижидер болгаш бүдүрүлгениң культуразын бедидер талазы-биле бо Доктаалда доктаатынган онаалгаларны долдур болгаш ажыр күүседиринче бүгү күжениишкиннерин салыры, ынчангаш эң чоокку чылдарда бистиң чуртка бедик шынарлыг аъш-чем барааннарының элбекшилин турргузарын хандырары болур.

СЭТА-ның буруу шапкан дыңнадыы

Англи үндезинге чылдак каккаш, Франс пресстиң агентилели дөрт күрүнелериниң—ССРЭ, АКШ, Англия болгаш Франция чазактарының баштыннарының чөвүлел хуралынга киржир дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Г. М. Маленковка санал кииртинген, ынчааргa Г. М. Маленков ындыг чөвүлел хуралды чыылдырарын чөпшээрежиринге беленин илередип, ол дугайын В. М. Молотовту дамчыштыр англи чазакка дыңнаткан дээр хирелиг медээни тарадып нептереткен.

Үстүнде айытынган медээ болза, шынныг байдал-биле канчап-даа дүүшпейн турар болгаш ол болза, АКШ, Англия болгаш Франция чазактарының баштыннарының Бермуд ортулуктарга болур деп турар чангыс талалыг чөвүлел хуралы-биле холбашкан сорулгаларлан улустуң кичээнгейин аймаактырарынче оралдажыышкын болур дээрзин СЭТА дыңнадып тур.

Эртем техниктиг кады ажылдажылга талазы-биле совет-албани комиссияның сессиязының дугайында дыңнадыг

ССРЭ-ниң болгаш Албанияның Улус Республиказының аразында эртем-техниктиг кады ажылдажылганың талазы-биле совет-албани комиссияның сессиязы 1953 чылдың октябрьда Москвага болуп эткен.

Ат салдынган протокол ёзугаар Совет Эвилели болза, Албанияның Улус Республиказынга медицина институдун организастаарынга телевилел документациязын, чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнүң продукциязының чамдык хевирлериниң техниктиг чорудулгаларын тодаргайлап бижээн үүлдерни, бүдүрүлге битумунун, электристанцияларын, демир орук транспортун ажыглалга киирериниң болгаш өске-даа материалдарның талазы-биле инструкцияларны Албанияга дамчыдып берип тургаш, эртем-техниктиг дузаны көргүзер. Ыяш, ыяш болбаазырадыр, чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнге кадрлар белеткээриниң талазы-биле ол ышкаш өөредилге планнарын, программаларын болгаш өөредилге пособиелерин дамчыдып бээр.

Оон ангыда тудуг материалдарының бүдүрүлгезин организастаар, автомобиль транспортун ажыглалга киирер талазы-биле ол черинге барып техниктиг дузаламчы көргүссүн дээш совет тускай эртемниглерни Албанияже командировкаладып чорудар. Олар ол ышкаш цитрус культураларын өстүрүп доруктурарының талазы-биле Совет Эвилелиниң дуржулгазын Албанияга база дамчыдып бээрлер.

Совет Эвилели болза, көдээ ажылагыйның чамдык адырларының ажылының мурнакчы дуржулгазын болгаш ССРЭ-ниң нефть үлетпүрүнүң эртем-шинчилел организацияларының ажылын Албанияның тускай эртемниглери таныжып алыр арганы бээр.

Улус демократтыг чурттар-биле эртем-техниктиг кады ажылдажылганың үндезининде салдынган принциптер-биле дүүштүр, Совет Эвилели Албанияга эртем-техниктиг дузаламчыны халаска көргүзер.

Барыын талакы үш күрүнелерниң чазактарынга Герман Демократтыг Республиканың чазааның чагаазы

БЕРЛИН. АДН агентилелиниң дамчытканы болза:

ГДР-ниң премьер-министриниң чазаанга оон ынай дамчыдын бээри-биле Германияда АКШ-тың Дээди Комиссарынга Герман Демократтыг Республиканың чазаа дараазындагы чагааны чоруткан.

Герман Демократтыг Республиканың чазаа шак-ла ындыг уткалыг чагааларны Великобританияның болгаш Францияның чазактарынга база чорудуп берген.

Чагаада чугаалап турары болза: Немец улустуң хоойлу ёзугаар эргелерин камгалаар болгаш немец улустуң амыдырал байдалдарын экижидерин чедип алыр деп күзелбиле долдунган Герман Демократтыг Республиканың чазаа Американың Катышкан Штаттарының чазаанга бо чагааны бараалгаты.

Дайын доозулганының сөөлүнде 8 ажыг чылдар эрткен. Ынчалза-даа Германия-биле тайбын керээзи амдаа кылдынмаан.

Оон түнелинде потсдам дугуржулгазында көрдүнген Германияның чаңгыс эвин демократтыг болгаш тайбың үндезинге катап дургузары чүгле узамдыгып турар эвес, харын Германияның бир кезии дайынның болгаш эзледип чагыртылганың уржуктары-биле холбашкан сан-хөө болгаш экономиктиг хүлээлгелериниң аар-берге човуланында кирген байдалда ам-даа хевээр артып турар.

Гитлерлиг агрессиядан Совет Эвилели биле Польша өске кандыг-даа чурттарга дөмейлээрге аажок когараан-даа болза, Германияның чөөн талакы кезии ындыг янзылыг хүлээлгелерден хостуг турда, ындыг байдалды үндезин барымдаалыг деп санап болбас.

Германиядан дайын шүүделдерин тырттар чорукту соксадырының дугайында болгаш дайынның, уржуктары-биле холбашкан сан-экономиктиг хүлээлгелерден Герман Демократтыг Республиканы чиигедириниң талазы-биле өске-даа хемчеглериниң дугайында протоколга 1953 чылдың август 22-де Москвага Герман Демократтыг Республиканың чазак төлээлери болгаш: Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң чазаа ат салганнар.

Ол протоколду ёзугаар Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң чазаа

Герман Демократтыг Республикадан дайын шүүделдерин тырттар чорукту 1954 чылдың январь 1-ден эгелээш барааннар дужаарының хевиринге-даа, өске кандыг-даа хевиринге бир дөмей бүрүнү-биле соксадып турар;

Герман Демократтыг Республиканың девискээринге совет шериглериниң турары-биле холбашкан чарыгдалдарның хемчээлдерин кызырар, ынчангаш чыл дургузунда ол чарыгдалдарның түнү Герман Демократтыг Республиканың күрүне бюджединиң орулгаларының 5 хуузундан ашпас болур болгаш канчаарга-даа 1949 чылдың эзлеп чагырылда чарыгдалдарының түнүнден ашпас болур;

1945 чылдың сөөлүнде тургустунган даштыкы эзлеп чагырылда чарыгдалдарының өрелерин төлээр чоруктан Герман Демократтыг Республиканы бүрүнү-биле хостап турар;

Германияда совет үлетпүр бүдүрүлгелерин 1954 чылдың январь 1-ден эгелээш, немец улустуң өөнчүзү кылдыр халаска шилчидип бээр.

Оон ынай совет чазак болза, Совет Эвилелинге дайын сөөлүндеги күрүне өрелерин төлээлериниден Германия хостуг деп медеглээн.

Польша Улус Республиканың чазаа Германиядан дайын шүүдели төлетирип алыр чоруктан ойталаанны база билдингир болгай.

Шак бо чаагай сеткилдиг шиитпирлер дээш немец улус Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң болгаш Польша Улус Республиканың чазактарынга ханызы-биле өөрүп четирген. Ынчалза-даа ол болза, ындыг янзылыг хемчеглерни барыын чүк күрүнелериниң чазактарының талазындан база чоруткан турарын негээр эргелиг деп сенап турар. Оон-биле чергелештир Барыын Германияның чоңу тус-тус күрүнелерге эң-не янзы-бүрү хевирлиг дайын шүүделдери төлээриниң онза човуланчыг аар-берге хилинчээнде туруп үргүлчүлеп турар. Федералдыг республиканың күрүне бюджеди чүгле 1953 чылда безин эзледип, чагыртылга чарыгдалдарынга 9,6 миллион түнүг маркаларны дөзевилеп турар, ол дээрге, федералдыг республиканың орулгаларының нинти түнүнүң 34,5 хуузу болуп турар.

Бүгү немец улуска амыдыралчы чугула болуп турар бо айтырыгны чаагай күзел-биле көөрүн Американың Катышкан Штаттарының чазаандан Герман Демократтыг Республиканың чазаа дилеп тур.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы М. Н. ЛЮНДУП.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин кулумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОН НАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллистериниң—3—88, харыысалгалыг секретарының 3—68, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажылагый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң 4—98, иштики информация, бухгалтериянын—3—65.

ТС02557 Культура эргелелиниң типографиязы